

BUITEN

3^E JAARGANG N^O. 5.

ZATERDAG 30 JANUARI 1909.

Foto Aug. F. W. Vogt.

INGANG IN DE KALVERSTRAAT VAN HET BURGER-WEESHUIS TE AMSTERDAM.

INHOUD:

DE FRUITTEELT IN DEN TEGENWOORDIGEN TIJD, DOOR DE GREEFF	BLZ. 50
WEERVOORSPELLINGEN BIJ DE LIMBURGERS, DOOR A. F. VAN BEURDEN	" 50
BOEKBEORDEELING	" 51
VARIA	" 51
HET BURGERWEESHUIS TE AMSTERDAM, DOOR R. H. HERWIG, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 49 EN 52—55
EEN SPOOKHUIS IN H—SHIRE, UIT HET ENGELSCH, DOOR A. F. F'ANSON	BLZ. 54
AQUARIUM-FOTOGRAFIËN, DOOR AUG. F. W. VOGT, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 56—58
DE STRANDJUTTER, DOOR W. J. M.	BLZ. 57
SPINNEN ALS LUCHTSCHIPPERS, GEÏLLUSTREERD	" 57

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten,

Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuime vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.

Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven.

De Uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een annonce, een aanvraag of een bestelling aan een aaverteerer doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

DE FRUITTEELT IN DEN TEGENWOORDIGEN TIJD.

HET is schier niet te gelooven welke vorderingen en uitbreiding de fruitteelt in ons land in de laatste 20 jaren heeft gemaakt. Vroeger had in hoofdzaak alleen de Betuwe en het Zuiden van de Provincie Utrecht het monopolie van het fruit, tegenwoordig is er bijna geen streek in ons land, of men vindt er grootere of kleinere fruitaanplantingen. Oorzaak daarvan is de vele reclame die er vroeg en laat wordt gemaakt voor de fruitteelt en ook de financiële voordeelen welke die teelt oplevert. Met de uitbreiding heeft de wijze van uitvoering tevens een zeer belangrijke verandering ondergaan, welke wij gaarne een groote verbetering willen noemen, toch zijn wij nog lang niet waar wij wezen moeten.

Werden vroeger uitsluitend z.g.n. boomgaarden aangelegd, d.w.z. hoogstam-boomen geplant, waaronder de eerste acht of tien jaren hak-vruchten werden geteeld om het terrein, onder de boomen, daarna tot grasland te maken, thans wordt fruitteelt hoofdzaak en benut men ook den ondergrond voor de teelt van boomvruchten. Toen was het een bijbedrijf van den landbouw of veeteelt, thans wordt de vruchtenteelt een hoofdbedrijf. Weliswaar vindt men b.v. in het Westland en in de Bangert nog oude boomgaarden, meestal van halfstam-boomen met onderplanting van bessen, maar dat is uitzondering en geeft niet de richting aan van de fruitteelt van den vroegeren tijd.

Is het er zooveel beter op geworden met deze nieuwe richting, die men heeft ingeslagen? Zou er, nu men ook den ondergrond benut voor fruitteelt en nu er zoo overal vruchten worden geteelt, niet spoedig overproductie komen? Wij zeggen neen! Anderen meenen dat het nu reeds merkbaar is dat er de laatste jaren zooveel vruchtboomen zijn aangeplant, en dit wel op grond van de fruitprijzen der beide laatste jaren, die, volgens velen, veel te laag waren. Deze beide meeningen, welke lijnrecht tegenover elkaar staan, mogen wel eens onder het oog worden gezien, voordat men te goeder trouw, het advies en den raad volgt van optimisten, die de fruitteelt proclameeren; onder deze optimisten willen wij ook gaarne een plaatsje innemen en dan tevens hierin voor onze lezers ons standpunt verdedigen.

Wij zouden dan allereerst willen vragen: „is het waar dat de fruitprijzen in de laatste jaren achteruit zijn gegaan?” en dan wagen wij dit in twijfel te trekken. Onzes inziens zijn de prijzen van het fruit niet lager dan vroeger en meer dan hoog genoeg. Het mag waar zijn, dat er op een gegeven oogenblik, bij overvoering van de markt, de prijzen van goed fruit een enkele keer wat gedrukt zijn, maar dat is maar voor korten tijd en geeft niemand het recht om te generaliseeren, zooiets zal met alle artikelen in den handel wel het geval zijn. Zoo lang voor beste

appelen nog $f 6$ à $f 7$ per H.L. kan worden gemaakt. $f 3$ en $f 4$ voor beste stoofappelen en minstens evenveel voor peren, dan noemen wij dat goede prijzen. Zelfs met lagere prijzen kan de fruitteelt nog rendabel zijn. Deze prijzen zijn nog beslist te hoog voor het gros van onze Nederlandsche bevolking, die, wij weten het allen, fruit als een lekkernij beschouwt, maar om de hooge prijzen er zelden van kan genieten. Het afzetgebied moet ook in ons eigen land veel grooter worden en dat kan, dat kan vertiendubbelen, maar het fruit moet goedkoper worden en beter. Hoe komt het dat er honderdduizenden sinaasappelen in ons land worden ingevoerd en verbruikt? omdat het inlandsche fruit te duur is en, 't geen den burgers wordt aangeboden, te slecht. Dat moet en dat kan anders worden, maar daarvoor is tijd noodig, overleg en samenwerking.

Wat is oorzaak dat bovengenoemde prijzen moeten worden gemaakt, wil de fruitkweker tevreden zijn? Omdat deze prijzen alleen voor goed fruit kunnen worden bedongen, en als nu alle boomen na hunne aanplanting maar goed fruit leveren, dan was zoo'n aanplanting een geldwinning en dan zou de fruitkweker ook niet klagen, maar, in bijna alle oude en helaas in vele nieuwe aanplantingen, komen tal van boomen, niet zelden meer dan de helft, voor, die vruchten leveren, die eenvoudig niet aan de markt te brengen zijn, maar regelrecht naar de „Kroet”, strooifabriek, gaan en dan $f 0.75$ of $f 1$ per H.L. opbrengen.

Bovendien is onder de vruchten van goede soorten nog zooveel afval, uitschot, dat geen prijzen opbrengt, tengevolge van het verwaarloozen der boomen, dat het goede fruit zoo'n enorme hoogen prijs wel moet opbrengen, om al deze schadeposten te dekken. Zie! dat is geen eerlijke rekening, hier moeten de goeden voor de kwaden betalen en dat gaat nooit, ook niet in de fruitteelt. Daar in hoofdzaak wringt de schoen, en daar komt nog een kleinigheidje bij, en wel dit, toen de groote voordeelen van de fruitteelt werden ontdekt, begon iedereen, rijp en groen, met de fruitteelt, men plantte maar raak, niet vragende naar soorten of kennis van het vak, alles groeit vanzelf. Nu reeds plukt men — in werkelijken zin — de wrange vruchten, nu maakt men geen prijzen voor rommel waarvoor men zooveel kosten heeft gemaakt.

Zie hier! wij willen hiervan niet meer zeggen, maar dit is de oorzaak van de vrees voor overproductie een absoluut ongegronde.

Wat is hier dus te doen: 1°. weinige, maar beste soorten aanplanten, 2°. vruchtboomen zóó verzorgen en onderhouden als dit behoort, 3°. nooit aan de fruitteelt beginnen, als men niet doorkneedt is in het vak, 't is een mooi, prachtig vak, maar het vereischt veel zorg, kennis, toewijding en een groote dosis liefhebberij. Nu moet men niet denken dat wij optimistisch genoeg zijn om te meenen dat al dat fruit in ons land zal worden opgegeten, o neen! met alle macht moet er in het buitenland een heel groot afzetgebied worden gezocht. En dan hebben wij de eerste halve eeuw nog geen vrees voor overproductie van fruit.

DE GREEFF.

WEERVOORSPELLINGEN BIJ DE LIMBURGERS.

IN het nummer van 12 December j.l. gaf „Buiten” eenige weervoorspellingen, opgeteekend uit den volksmond. Deze vindt men nog gaaf en onvervalscht terug in onze Limburgsche landbouwstroken. Reeds meermalen merkten wij op, dat men in Holland slechts vage begrippen heeft over de bronnen van bestaan der Limburgers.

Verkeerd geleid door het eeuwige gezeur in de dagbladen over een vlottende bevolking, die in Pruisen werk zoekt, over malaise in handel en verkeer en God weet wat meer, vergeet men, dat Limburg bij uitstek eene landbouwende tamelijk welvarende provincie is.

Wij willen daarvoor eenige bewijzen in cijfers geven, die meer zeggen dan lange redeneeringen, welke dan ook tegelijkertijd kunnen pleiten voor de werkkraft, den verenigingszin en den vooruitgang der landbouwende bevolking.

Limburg telt 50000 landbouwers, die in bonden verenigd zijn en eendrachtig den strijd om bestaans-verbetering en vooruitgang strijden.

In Nederland heeft men 759 coöperatieve boterfabriekjes, in Limburg 188, dus 25 % van ons land; in Nederland zijn 30.500 deelnemers in de paardenverzekeringen, in Limburg 3700, dus 12 % van ons land; in Nederland zijn 72.810 deelnemers in de runderverzekering, in Limburg 11150, dus 15 % van ons land; en men vergeet niet dat de veestapel slechts 5 % van ons land bedraagt.

De boterproductie steeg hier in zes jaren van anderhalf miljoen kilogram tot vijf miljoen, de eierlevering in zes jaren van een miljoen stuks tot dertien miljoen.

De lezer oordeele nu of de Limburgsche boer zijn vak verstaat en of het hier zoo donker is, als men gelieft te schrijven.

Al zijn de machines ook bij akker- en hooibouw in gebruik genomen, speelt de kunstmest een groote rol op de boerderij, leest de boer evengoed zijn landbouwkoeranten als de Nieuwe Koerier, de Venloosche of de Limburger Koerier, toch houdt hij vast aan de oude gebruiken, aan zijn taal en aan zijn spreekwoorden. Het Limburgsch bevat een schat van spreekwoorden, waar-

toe wij ook de weervoorspellingen rekenen. Deze zullen wij hier bij 't begin des jaars laten volgen, waardoor de lezers gelegenheid hebben de geloofwaardigheid te beproeven. Te beginnen met Januari en zoo verder!

Januari werm, God erberm!
Jint Teunis is einen iesmèker of einen iesbrèker.
Sint Teunis maak de bruk, Sint Bastiaan sleit ze stuk.
Januari naat, lèg 't vaat.
Mit Driekeuninge linge de daag einen hanenschreej.
Fabaan en Bastiaan, doon 't sap de buim in goan.
Sinte Ties schmiet eine gluujente (stein in 't ies, Sint Geetruu mit de moes, Hoalt 'm weer der oes (uit).
Es 't hommelt in dor hout, Blief 't vurjoar kout.
Es de schnee velt in den drek, Vruus (vriest) 't det 't bek.
Mit Lichtmis vluug de leeuwerk, Eine ploogstert hoog.
Schjient mit Lichtmis de zon op den (tòre, Dan mot de schjeeper de orte (resten) beware.
Lichtmis klaor en helder, Schjindt de boer de velder.
Lichtmis donker, Maakt de boer toet jonker.
Lichtdaag donker, Aschdag klaor, Gèft altied 'n nobel jaor.
Lichtmis in klee (klaver), Poasche in schnee.
Meert hêt de ploog bie de stert, Mer April hilt ze weer stil.
Vur half Meert zoot me liever eine wolf in ge veld, es ei pèrd.
Half Meert, spaart de kok de keers.
Mit St. Job poot me de boone hals euver kop.
Dè dikke boone wilt ète, Mot de Meert neet vergète.
Dreuge April is neet der boeren wil.
18 April zal de nachtegaal fluite, Al wènt hê op den toen (heg) be- (vruust.
April moet Mei de aore leevere.
Bèter ei jaor broake, es ei jaor slecht schjère.
Zèjt boket in de mouw, haver in de sliet, Det maak de boere riek.
't Kòre mot me egge mit eine døre, En terf met eine gerf.
Haver zèt, brik mich de nak, Dan vul ich dich de zak.
Mei keul en naat, Vult schjuur en vaat.
Es 't den eersten Mei règent, voele de keerse.
Zooveul moal es de kwertel schleit, Zooveul schjillinge kost 't kòre.
Stil van windj, haver zèje.
De meelder is eine watervogel, Es hê flut, kùmt règen.
Morgenrood hêt règen in de schjoot.
De moere vleege tot Sint Jan dùr 't veld.
De koekkoek ruupt neet vur hê elze- louf gevète hêt.
As de krukkebloom bleuijt, Zeen 't nog zes wèke vur den ougst.
Om Sint Joakop of Sint An Is 't kòre in schjuur of ban.
Maria Siep règent veertig daag.
Mit Sint Paul en Sint Peter Riept 't kòre dag en nacht.
Es 't règent op Sint Viet (15 Juni), Doert 't zes wèke in enen tied.
Es 't hommelt en règent, Is 't wèr gezègend.
Portionkel, om acht oere donkel.
't Wèr van Cassiaan, hilt daage aan.
Sint Lerens windj in 't lowf, Maak os de boket douf!
Distelen zomers eine vlook, Swinters eine kook.

Januari zacht, latere maanden slecht.
17 Januari brengt ijs of dooi.
Als het 17 Januari vriest, Dooit het op 20 Januari.
Januari nat, geen druiven.
6 Januari lengen de dagen reeds.
20 Januari schiet 't sap in de boomen.
24 Februari geeft dooi, 17 Maart geeft weer vorst. St. Gertrudis wordt afgebeeld met muizen tegen haar abdissestaf oplopend.
Vroegtijdige onweders brengen kou.
Sneeuw in 't nat, geeft vorst.
Met Lichtmis (2 Febr.) vliegt de leeuwerk al omhoog.
Zonneschijn op Lichtmisdag, voerspelt een langen winter.
Als voren!
Donker weer op Lichtmis, geeft goede vooruitzichten.
Als voren!
Als voren!
Maart kan goed weer leveren, April kan nog slecht brengen.
Vroeg beginnen met akkeren, is verkeerd.
Half Maart neemt men 't avondeten vóór het donker.
Op Sint Josephs dag (19 Maart) is 't hoog tijd om boonen te leggen.
De tuinboonen moeten in Maart gelegd worden.
April moet nat zijn.
18 April is de nachtegaal verplicht te fluiten, ook al is het koud.
Op 't laatst van April schiet het koren in de aren.
Beter een jaar niet bebouwen, dan slecht oogsten.
Boekweit moet droog, haver nat groeien.
Rog moet scherp, tarwe zacht geëgd worden.
Haver moet met een zware rol geweld worden.
Mei nat, geeft veel oogst.
Regen op 1 Mei, bederft de kersen.
Volksbijgeloof.
Bij stil weder zaaien.
De merel fluit tegen regen.
Morgenrood voerspelt regen.
Wortelen komen 24 Juni nog op.
De Koekkoek roept niet voor 't uitbotten van de elze.
Als de bolderik bloeit, enz.
25 of 26 Juli is het koren in de schuur of in banden.
Regen op 2 Juli brengt veel regen (Siep = goot).
De oogst is nabij.
Als vóór bij Maria Siep.
Regen en onweder te zamen doen geen schade.
2 Augustus (Portiuncula) om 8 uur donker.
Het weder van 13 Augustus is bestendig.
Wind op St. Laurens dag is schadelijk voor den boekweit.
Distelen 's zomers lastig, 's winters goed voeder.

Sint Lamert bringt de spinderik in den ère (haard).

Sint Geelis verbuudt den ungere, en den achterungere, en kort eine stuuver aan 't dagloon (29 Sept.).

In September reupt de kroa: Kòre—gats, in den winter pèrdskeutele—honig.

Donkere Sint Merten, lichte Korsmis.

Greune Korsmis, witte Poasche.
Korsnacht gèft zevenderlei wèr.

Als 't Korskiendje is gebòre, Hubbe de reube de schjmaak ver- (lòre.

Kòre mot me dorsse op ein kusse, Terf op eine stein, Haver en boket is het allelein.

Korsmis in klee (klaver), Paasche in schnee.

Natuurlijk heeft Limburg nog tal van weervoorspellingen met de overige streken van Nederland gemeen, die hier niet opgegeven zijn.

Iedere boer rekende vroeger naar den Heiligen-almanak, van daar, dat er zoo weinig data en zoo vele namen in de weervoorspellingen voorkomen.

A. F. VAN BEURDEN.

BOEKBEOORDEELING.

WIJ ontvingen de handige sportbibliotheek, uitgave van den heer J. F. Van de Ven te Baarn. Voor allen, die van verschillende sporten de regels willen leeren, zijn deze boekjes heel bruikbaar. Alleen zou ik bezwaar aantekenen, waar in deze boekjes meer diepgaande adviezen worden gegeven, als b.v.: „het diët voor den sportsman”, daar die adviezen wat al te luchtig lijken. De meeste boekjes zijn met duidelijke illustraties gesierd, zooals: „De kleine Zwemschool”, het praktische boekje: „Het rijwiel, de uitgebreide handleiding: „De jonge Dammer” door C. H. Broekkamp, „Het Croquet spel”, „Het Voetbalspel” (3e druk), „Lawn-tennis (2e druk), „Kleine Billardschool”, „De amateur-photo-graaf”. Wij kunnen ze dan ook wel aanbevelen, evenals de beknopte handleiding voor den leek „Eerste Hulp bij Ongelukken” en de boekjes „Korfbal”, „Het Skatspel”, „Hockey” en „Kegelspel”, en last not least „Het Cricketspel”, een boekje vooral van beteekenis, omdat het niet alleen aantrekkelijk en met kennis geschreven is, maar ook wijl het den jeugdigen cricketer in het Oosten, waar het spel door onvoldoende leiding in verval kwam, met krachtig betoog tot deze zoo voortreffelijke, schoone sport terug wil brengen. Enkele vertalingen van Engelsche benamingen (hoe prijzenswaardig ook) lijken mij wat kluchtig, zoo als „baller” voor „bowler”, „springvlak” voor pitch, maar dit is ongewoonte en de juiste Hollandsche benamingen zullen wel eens komen. Inderdaad aardige en nuttige uitgaafjes.

BLADVULLING.

„De onheilen op deze aarde spruiten voor de helft voort uit onnauwkeurigheid.”

„Onbekwame zeelui hebben altijd den wind en den stroom tegen.”

„Er zijn maar twee natuurlijke bronnen van rijkdom: de aarde en de zee.”

„Zoo iets als slecht weer bestaat niet, wel zijn er verschillende soorten van goed weer.”

V A R I A.

FEBRUARI. Zoogdieren. Hazen, konijnen, vossen, bunsings, marters, fluwijnen, otters paren. Dassen werpen.

Vogels. In hoofdzaak als in Januari. Echter komen soms reeds enkele trekvogels uit 't Zuiden: witte kwikstaart, gewone leeuwrik, soms spreuwen, houtduiven en ooievaars.

Ganzen leggen eieren. Ekster en waterspreuw bouwen nesten. Wilde ganzen vertrekken reeds weer.

Gedurende de maanden Februari, Maart en April mogen worden gezocht de eieren van waterwild (eenden, duikers, waterhoenders, watersnippen, schrieken, kemphanen, strandloopers, wulpen en plevieren) alsmede die van Kieviten; mits het zoeken of rapen plaats hebbe in gezelschap van den eigenaar of recht- hebbende of met diens schriftelijke vergunning.

Visschen. Zalmen verschijnen in de riviermonden.

Insekten beginnen uit hun rusttoestand te ontwaken.

Middelen tegen schadelijk gedierte. Als in Januari. Met het uithalen van rupsennesten mag men nu niet langer wachten.

Planten. Haselnoot, els, wilg en abeel bloeien; ook het peper- boompje en de Pyrus japonica. De purperen doovenetel bloeit, de witte doovenetel ontluikt. Crocus, sneeuwkllokje en winter-Helleborus bloeien. Keizerskroon ontluikt.

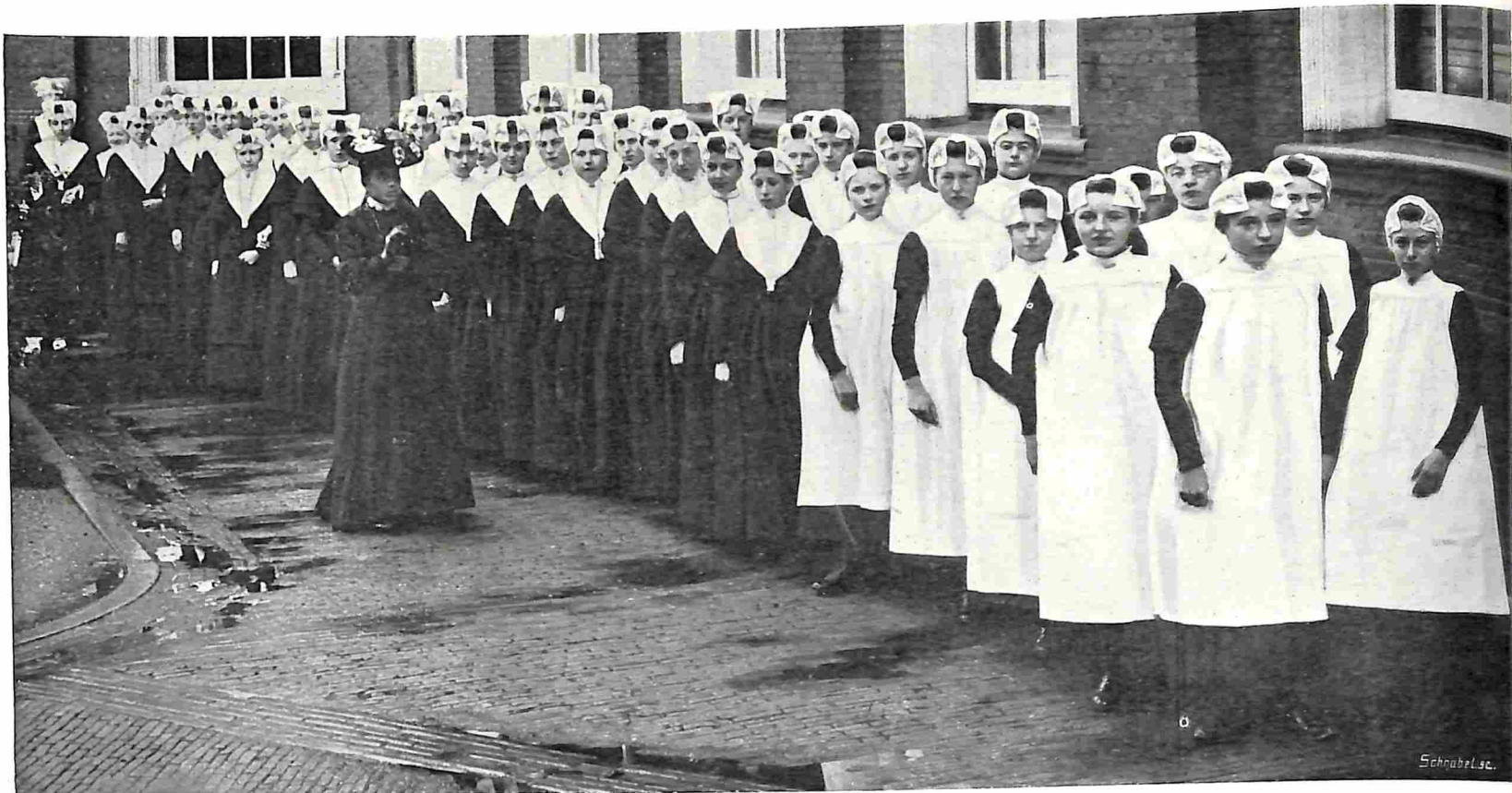

Foto Aug. Staf.

DE KERKGANG.

HET BURGER-WEESHUIS TE AMSTERDAM.

DE naam dezer nuttige inrichting is een goed bekende voor iederen stadgenoot. Elk Amsterdammer weet u te zeggen, waar de kinderen, gedost in de zwart-roode pakjes, thuis behooren, kent de mooie, antieke poort, voor den ingang in de Kalverstraat.

Veel verder gaat de kennis bij de meesten helaas niet! Niet velen hebben de inrichting van binnen bezichtigd. Wat dat betreft, verdienen de talrijke vreemdelingen, die — geleid door hun Baedeker — niet alleen de fraaie toegangen bewonderen, maar ook een kijkje achter de muren nemen, een pluimpje.

Is het misschien de min of meer verborgen plaats, die de Amsterdammers doet afschrikken? Jaagt het woord weeshuis hun vrees aan? Of noodt de ietwat sombere aanblik aan den N. Z. Voorburgwal niet tot een bezoek? Zoowel het een als het ander zal het zijne daartoe bijdragen; we vreezen echter dat het voor een groot deel mede aan onverschilligheid te wijten is.

En dat is jammer! Waar in den laatsten tijd de voorwaarden zóó gemakkelijk gemaakt werden, dat ze door schier elken burger te vervullen zijn, is het te bejammeren, dat nog zoovelen een dergelijke gelegenheid — om bij onverhoopt vroegtijdig overlijden, de toekomst hunner kinderen verzorgd te zien — ongebruikt laten voorbijgaan. Ons dunkt, het is plicht van elken ouder daartoe alles in het werk te stellen! En niet enkel de armsten, ook meergegoeden zouden zo'n prachtige gelegenheid — dunkt ons — met beide handen aangrijpen.

Wij werden dezer dagen in de gelegenheid gesteld een bezoek aan het Burger-Weeshuis te brengen; gaarne willen we daarvan een en ander aan de lezers van *Buiten* mededeelen.

Bij onzen rondgang door het groote gebouwen-complex trof ons telkens weer de overvloed van ruimte, licht en lucht. Eerlijk gezegd hadden we zoo iets niet verwacht. Immers de tijd der stichting, dateerende uit het begin van de zestiende eeuw, toen met de eischen van Vrouw Hygiëa nog niet zoo rekening werd gehouden, gaf niet den grond voor een dusdanige verwachting. En dan — de plaatsing in een der oude stadsgedeelten, verborgen bijna tusschen de hooge huizen der nauwe straten en steegjes, zóó, dat zelfs geen gevel aan straat kon verrijzen, zou zoiets niet doen vermoeden. De luchtige slaapvertrekken b.v. — maar laat ons niet op de zaak vooruitloopen. Beginnen we bij het begin!

Het geheel is verdeeld in drie hoofdafdeelingen: de kinder-, de jongens- en de meisjesafdeeling. De bijzondere zorg voor elk deel is opgedragen aan een hoofd der afdeeling, vroeger gewoonlijk suppoost, nu ook vader of moeder genaamd.

Komen de kleine weesjes zóó jong in de inrichting, dat ze de school nog niet kunnen bezoeken, dan worden ze den geheelen dag nuttig en aangenaam bezig gehouden of op de daarvoor bestemde binnenplaats of in de speelzaal. Natuurlijk verblijven ze geen oogenblik zonder nauwlettend toezicht. Een paar oudere weesmeisjes assisteren daarbij de moeder en dragen zorg dat de kleintjes zich geen oogenblik vervelen.

Een bezoek aan de speelzaal — kinderkamer zouden we dat vertrek ook kunnen noemen — behoort zeker wel tot de aardigste oogenblikken. Die kleinen kunnen zich zoo leuk vermaken met de verschillende speelgoederen, die volstrekt niet

van groote waarde behoeven te zijn. Ziet daar dien toekomstigen zeeman, die van een paar kartonnen doosjes en eenige blokken van een bouwdoos een schoonen driemaster vervaardigd heeft, waarmee hij nu op zijn manier groote reizen doet. En dien bouwmeester! 't Geduld en de volharding, waarmee hij de schepingen van zijn jong genie voltooit, beloven veel voor de toekomst. En die jonge huismoedertjes, nu reeds met vrouwelijke zorgvuldigheid hun boeltje beredderend!

We kunnen ons best voorstellen, dat het grootste kinderleed in zulk een omgeving spoedig vergeten is, dat de nieuw aangekomene hier niet lang treurt over het groote verlies nog zoo kort door hem geleden. Een kind vergeet spoedig en hier wordt bovendien alles in 't werk gesteld om het jeugdige plantje zonneshijn te geven.

's Zomers brengen ze een groot gedeelte van den dag op de speelplaats door, waar wip, zandhoop enz. enz. zorgen dat ze steeds prettig bezig kunnen zijn.

Hebben de kleinen een leeftijd van vijf à zes jaren bereikt, dan volgen ze het onderwijs op de school, die in de inrichting gevestigd is. Die school is indertijd gelijkgesteld met een vroegere derde klas school (nu school voor M. U. L. O. der 1e klasse). Het hoofd der school, een onderwijzer en twee onderwijzeressen zorgen, dat de kinderen in geestelijke ontwikkeling niet achterstaan bij hun tijdgenooten uit de groote maatschappij.

Verrassend waren de resultaten van het slöjdonderwijs, die we hier mochten aanschouwen. Met verbazing beschouwden we de vele sierlijke voorwerpen, door kinderhanden vervaardigd. We zagen er b.v. vouwbeenen om te stelen, wandelstokken om er zoo mee op straat te stappen, bankjes, gereedschappen, ja, wat niet al!

Die leerlingen, welke de lagere school met veel vrucht hebben doorlopen, zoodat met recht van hen verwacht mag worden, dat verdere studie voor hen gewenscht is, kunnen een der middelbare scholen in de stad bezoeken. Zoo levert het Weeshuis jaarlijks eenige leerlingen voor de Hoogere Burgerschool, zoo telde de Openbare Handelsschool reeds Burgerweezen onder haar leerlingen. De anderen bekwamen zich in een of ander vak, door keuze en aanleg bepaald. 't Spreekt vanzelf, dat allen nu voortaan meer buiten het Weeshuis verkeerden. Voor de leerlingen, die niet een der middelbare scholen bezoeken, is echter een herhalingschool in het Huis, waarvan ze tot hun zeventiende jaar profiteren. Men ziet het, voor de verstandelijke ontwikkeling der Weeskinderen wordt wel gezorgd!

En voor de lichamelijke ontwikkeling? De jeugd moet uitstekend gevoeld worden. Dien gulden stelregel huldigt men ook in het Burger-Weeshuis. Een groote, nette keuken met potten, waarvan een gewoon huismoeder stellig zou schrikken en die dan ook met behulp van een hijschtoestel over het vuur gebracht worden per middag ongeveer 1½ H.L. aardappelen toebereid! Gelukkig, dat ze niet alle uit de hand geschild behoeven te worden; een practische machine zorgt voor dat werk.

In de groote keuken voert een kok met zijn trawanten den scepter. Moeten de weesmeisjes dan niet het koken leeren, zal een belangstellend lezer misschien vragen? Ook daarvoor wordt

gezorgd. 't Zou echter zijn eigenaardige bezwaren meebrengen om kookonderwijs te geven in een keuken, waar zulke reusachtige porties bereid moeten worden. Dat gebeurt daarom in een aparte keuken, naast de vorige gelegen, waar het eten voor het personeel der inrichting gekookt wordt, en waar de meisjes beurt voor beurt onder leiding van een gediplomeerde, de kunst om een goed maal te bereiden, leeren.

De kleine keuken — klein in vergelijking met de groote — waarin veel van het oude bewaard is gebleven, vormt een aardig hoekje. De groote schouw, waaronder een paar flinke fornuizen en versierd met een paar tinnen schotels, de glazen kast, waarin en waarop veel tinnen keukengereedschap, dat blinkt als zilver, getuigen van de oud-Hollandsche degelijkheid. Dat het er netjes is, behoeven we zeker niet te zeggen. In het geheele Huis wordt de voorvaderlijke deugd der zindelijkheid in hooge eere gehouden!

Van de keuken brachten we een bezoek aan de broodkamer. Daar staat Rika den geheelen dag brood te snijden en boterhammen te maken. „De meisjes krijgen er zoo eentje, de jongens eentje als deze, die kunnen wel een dikkeren pil verdragen”, lichte het vriendelijke oudje ons in. Verder vertelde ze ons nog, dat ze tegenwoordig per dag een 600 boterhammen heeft te maken!

Rika is een oud-weesmeisje. 1) Voor degenen onder de verpleegden, die — om welke redenen dan ook — niet voor de maatschappij geschikt zijn, bestaat gelegenheid in het Huis te blijven. Natuurlijk krijgen ze dan een of ander baantje en maken zich op die manier nuttig in de groote huishouding. Op het oogenblik zijn er vijf oud-weesmeisjes, die gezamenlijk een zaal bewonen.

Niet alleen de voeding, ook de ligging is uitstekend. De verschillende ruime slaapzalen hebben alle groote openslaande ramen, terwijl ook op andere manier geventileerd kan worden. Vooral nu de bevolking van het Weeshuis niet groot is, kan elk ledikant op een flinke ruimte aanspraak maken.

De meisjes hebben op haar zalen elk een kastje, waarin ze snuisterijen enz. enz. mogen bewaren.

Tusschen de beide slaapzalen der meisjes bevindt zich de kamer der moeder, zoodat er elk oogenblik toezicht gehouden kan worden. Vlak naast de meisjeslaapzaal bevindt zich de waschgelegenheid. In een groot, luchtig vertrek, dat met tegels bevloerd is, bevinden zich langs de wanden een twintigtal kranen, waaronder evenvele marmere waschbakken.

De slaapzalen der jongens zijn al ongeveer op de zelfde manier ingericht.

Vijf badkamers zijn aanwezig om wekelijks gelegenheid voor een bad te geven.

Natuurlijk dat er aan gymnastiek gedaan wordt. 't Spreekt wel van zelf dat bij zoo'n groot aantal kinderen wel eens eentje is, die in lichaamsbouw eenige afwijking vertoont. Vandaar dan ook, dat de heilgymnastiek een voorname plaats inneemt. In het gymnastieklokaal zijn daarvoor de noodige toestellen aanwezig.

Zieken heeft men gelukkig niet veel in het Huis. Toch dient op mogelijke gevallen gerekend te worden. Eens per dag komt dan ook de dokter de inrichting bezoeken, terwijl steeds een verpleegster aanwezig is om eventueel hulp te bieden. Een aparte kamer is voor den geneeskundigen dienst gereserveerd, terwijl een paar vriendelijke en frissche ziekenzaaltjes plaats bieden voor mogelijke patiënten,

1) Ze vierde reeds haar zilveren jubileum als broodsnijster en mocht terzelfder tijd den dag herdenken, dat ze 50 jaren in het Weeshuis was.

Foto Aug. Stap.

HET BURGER-WEESHUIS TE AMSTERDAM. SPEELPLAATS VAN DE KINDER-AFDEELING.

die — naar we hopen — er nooit in groot aantal mogen komen.

We zagen reeds, dat de jongens, nadat ze de school doorloopen hebben, meer buiten de inrichting verkeerden, of om hun studie voort te zetten, of om een ambacht te leeren. Van de meisjes blijft natuurlijk een grooter deel binnen, om zich in de huis-houdelijke werkzaamheden te bekwamen. Op de naaiafdeeling leeren ze de nuttige handwerken, op de waschafdeeling het opmaken der wasch. De groote wasch wordt n.l. te 's Graveland gewasschen — nog juist als voor een paar eeuwen, zooals Wagenaar vertelt — 'en komt onopgemaakt thuis. Voor het strijken, mangelen etc. zorgen de meisjes, natuurlijk onder goede leiding. De gewone dagelijksche werkzaamheden geven gelegenheid te over om de andere huishoudelijke bezigheden te leeren.

De boog kan niet altijd gespannen zijn! Aan ontspanning dient zekeren tijd te worden besteed. De verschillende eetzaalen zijn daarom tot conversatiezalen ingericht, terwijl de groote jongens nog een aparte conversatiezaal tot hun beschikking hebben. Behalve verschillende gezelschapsspelen vindt men daar

Foto Aug. Stap.

HET BURGER-WEESHUIS TE AMSTERDAM. SLÖJD-LES.

een biljart, dat die jongens in hun vrijen tijd mogen bespelen. Ook is er een aardige bibliotheek, waarin menig prijzenswaardig boek te vinden is.

De zorg voor dat alles is aan de jongens zelf opgedragen. En 't moet gezegd worden, ze kwijten zich goed van hun taak! De boeken zijn netjes gekaft en behoorlijk gecatalogiseerd. Het biljart wordt goed onderhouden en mocht er door een ongelukje eens iets breken, dan wordt het betaald uit een gezamenlijk spaarpotje.

Een artistiek aangelegde jongen had met goed succes onze bekende liedjeszangers-journalisten Blokzijl en Pissuise op den wand geteekend, terwijl hij als pendant een troep muzikanten schilderde. Een aardig aquarel — een zeegezicht — van denzelfden auteur — siert met andere schilderijen den wand.

Zooals men kan weten werd het Burgerweeshuis vroeger door een college van Regenten en Regentessen bestuurd, die elk hun zaal hadden, om hun wekelijksche vergaderingen te houden. In de kamer der Regentessen bevindt zich o. a. een welgelijkt geschilderd portret van Daatje Pluimes, het oudje, wie het gegeven was haar honderdsten verjaardag in de inrichting te vieren.

Vooraf de Regentenzaal is een bezoek waard. Een fraai geschilderd plafond vertoont in drie medaillons de symbolen van Liefde, Barmhartigheid en Milddadigheid. Aan de wanden hangen eenige mooie schilderijen, waaronder het prachtige stuk van

Bij de viering van den 25-jarigen herdenkingsdag dezer roemruchtige gebeurtenis — 27 Augustus 1856 — werd een blauw marmere gedenksteen onthuld, waarop de volgende versregelen:

Aan Amstel's burgerwees, wiens ridderlijke hand,
Voor de eer van Vorst en Vaderland,
De lont sloeg in het kruid ten koste van zijn leven.
Aan hem, die Neêrlands vlag geschonden en verscheurd
Aan de overmacht niet veil kon geven
Dan in zijn bloed gekleurd.
Van Speijk heeft trouw tot in den dood,
En trouw aan 't kleed als kind gedragen,
Zijn vlag; bij 't laatst vaarwel gedoopt in 't zwart en rood
En zóó den euvelmoed in 't aangezicht geslagen.
Toen was de driekleur 's vijands buit
Half rood geverwd in 't bloed, half zwart gebrand in 't kruid.

Van Speijk was ridder in de Militaire Willemsorde evenals de oud-wees Meyndert Nantzing, die als officier der landmacht in 1832 voor Antwerpen sneuvelde. Van hem worden nog de epauletten en den degen bewaard.

Als derde Ridder vinden we opgeteekend Jan Jacob Boelhouwer, als majoor in 's Rijks dienst overleden te Amboina in 1839.

Natuurlijk dat onder de ongeveer 17000 Weezen, die vanaf de oprichting in het Weeshuis verpleegd werden nog meer beroemde mannen gevonden worden. Als zoodanig mogen nog genoemd worden: Jurriaan Pool, een bekwaam schilder, van wien nog een zelfportret aanwezig is; Anthony Rombouts, rector der Latijnsche School te Arnhem; Gerrit Rombouts, kunstplaatdrukker; Gerrit Hendrik Wemeijer, verwond voor Algiers in 's Rijks dienst, drager van de versierselen der Militaire Willemsorde; Jan Wichers, toonkunstenaar.

Foto Aug. Stap

HET BURGER-WEESHUIS TE AMSTERDAM.

DE KLEINE KEUKEN, WAAR DE MEISJES ONDERRICHT IN HET KOKEN KRIJGEN.

Jacob Adriaensz. Backer, „De Regentessen van het Burgerweeshuis te Amsterdam”, een eereplaats bekleedt.

Ook de drie Regentenstukken: een uit den tijd der breedgerande hoeden, een uit den pruikentijd en een uit de dagen der punthoeden, zijn wel de moeite van 't bezichtigen waard.

Voor de schouw hangt een zeestuk van Verwer, waarschijnlijk de overwinning op de Spaansche vloot op het Slaak (12 Sept. 1631) voorstellende. Het benedengedeelte van den schoorsteen, met zijn marmere zuilen, vooral is mooi.

Ook de stichtster van het Weeshuis, Haasje Klaes, vinden we vereeuwigd. Haar portret werd in den jare 1802 door den toenmaligen oud-regent P. van Winter N.Sz. aan het Weeshuis ten geschenke gegeven.

Ter weerszijden van den schoorsteen vinden we wapenborden van vroegere regenten, terwijl eenige lijsten hun namen voor het nageslacht bewaren.

De Regentenkamer, met zijn oud-Hollandsche meubelen, heeft bepaald een deftig voorkomen. Zij leende zich uitstekend voor een vergadering van erenfeste Regenten, die in hun eigenaardige kleederdracht van vroegere eeuwen zeer zeker de zaal niet missierden.

In het voorportaal van de Regentenkamer wordt o. a. de zijden vlag bewaard, welke bij de begrafenisplechtigheid van Van Speijk gediend heeft.

Jan Carel Josephus van Speijk is zeker nog altijd de beroemdste van de Burgerweezen. Geboren den 31 Januari 1802, werd hij den 5 Febr. 1813 in het Weeshuis opgenomen. Den 21 Febr. 1820 verliet hij de inrichting om in 's lands zeedienst over te gaan. Als luitenant van de kanonneerboot No 2 stierf hij den 5 Febr. 1831 den heldendood. Ter zijner eere plaatsten de Regenten nog datzelfde jaar een wit marmere gedenksteen.

EEN SPOOKHUIS IN H-SHIRE.

HET volgende merkwaardige verslag van geestenbezoeken is welwillend ter onzer beschikking gesteld door de verhaalster (Mevr. „l'Anson”, die in den tekst er van voorkomt). Hoewel zij ons verlof gaf het in de „Theosophical Review” te publiceeren, stelde zij begrijpelijkerwijs de voorwaarde, dat zij en de leden van haar gezin onder andere namen voor de nieuwsgierigheid van het publiek zouden beveiligd worden. Behalve dus deze wijzigingen en enkele onbeduidende veranderingen in de gesprekken, is het verhaal dezer dame geheel gebleven, zooals zij het eerst opschreef, n.l. niet met het doel om gepubliceerd te worden,

doch enkel voor haar vrienden.

Het eerste gedeelte van het verslag werd den 13en Juli 1907 voltooid, toen men hoopte, dat de verschijnselen zich niet herhalen zouden. Doch door wat na dien datum volgde, nam zij het verslag weder ter hand, en zette het voort tot den 8en Januari 1908. Sinds dien datum hebben de dame en haar gezin zich genoopt gezien het huis te verlaten. Zij wonen nu in het graafschap N—; en gelukkig zijn de verontrustende verschijnselen hen daarheen niet gevolgd.

Het verhaal, zooals wij dit hier weergeven, is gelezen, en verklaard volkomen juist te zijn door de dame en de leden van haar gezin, die onder dezelfde namen voorkomen, als in het verhaal zelf genoemd zijn.

Dit is een verslag, dat getrouw de vreemde gebeurtenissen weergeeft, die op het slot te Cramdore, in H—shire zijn voorgevallen:

Ik, Adèle F. l'Anson, met mijne dochters Hilda en Marjorie, en een vriendin Doris Hallam, bewonen te zamen dit huis. Het is een zeer oud gebouw — het gerucht zegt tusschen de drie en zevenhonderd jaar.

In den hoek van een kleine slaapkamer, die de laatste achttien maanden door Marjorie betrokken is, bevindt zich een eigenaardig kastje, dat tot in den tijd, waarvan ik nu schrijf, voor geen enkel doeleinde gebruikt was; het sluit met een klein werveltje. Onder dit vertrek is een tweede, van gelijken vorm en genoemde kast is geen corresponderende kast in deze ontbijtkamer.

Rechts aan het slot vastgebouwd, bevindt zich een huisje, dat tot laatstleden Mei (1907) bewoond werd door mijn knecht, John Partridge, en zijne vrouw. Sedert staat het huisje leeg, daar mijne

dochter Marjorie een eigen woning in een ander dorp betrokken heeft en Partridge en zijne vrouw als bedienden met haar mee gegaan zijn.

Als we zoo over dit oude slot praatten, zeiden mijn dochters meermalen: „Moeder, begrijpt u dat? Er is een kleine ruimte van ongeveer tien voet in 't vierkant in de ontbijtkamer, juist onder de kast in Marjorie's kamer, die we niet kunnen verklaren”.

Op Pinkster-Maandag, den 19en Mei 1907, bracht mijn zoon Bertram, evenals Marjorie, van Zaterdag tot Maandag bij ons door; en de jongelui kregen het in het hoofd om deze ruimte open te breken. Dientengevolge besloten ze den vloer van de kast in Marjorie's oude kamer op te breken, om te zien, wat zich daaronder bevond. Nadat zij dit gedaan hadden, werd er een tweede vloer blootgelegd, en ook deze werd opgebroken. Onder deze tweede vloer vonden ze een klein kamertje, van ongeveer 10 voet in het vierkant, dat vroeger klaarblijkelijk als wijn-berg-plaats gebruikt was, daar het voorzien was van planken om flesschen op te leggen, en de planken van kaartjes om de soorten te onderscheiden.

Begrijpelijkerwijs dachten de jongelui: „Waarom is zulk een kast, die zoo goed te gebruiken zou zijn, dichtgetimmerd?” Een deur, die tot deze wijn-berg-plaats vanuit de ontbijtkamer toegang gaf, bestond, doch aan de zijde der ontbijtkamer was ze dichtgemaakt, gelijk met den wand.

Als men op den vloer klopte, gaf deze een hol geluid; derhalve besloten ze een paar planken in het midden weg te breken. Toen dit geschied was, ontdekten ze een groot, rond gat, dat er uitzag als den ingang van een hol, en waaruit een ontzettende stank kwam. Nu vastbeslotener dan ooit om uit te vinden, wat dit alles beduidde, groeven ze meer dan zes voet diep in dit gat; doch vermoedende, dat het waarschijnlijk een luchtkoker was, gaven zij het op. Het goede, dat ze er uit groeven, was een mengsel van kalk en rommel; een gedeelte er van leek vergaan en stonk ontzettend. Toen zij met hun navorschingen ophielden, maakten ze de vloeren niet weder dicht.

's Avonds ging Marjorie als gewoonlijk in haar oude kamer slapen. Juist toen ze zou indommelen echter, werd ze met schrik weer wakker door vreeselijke kreten, die door den vloer uit de bovengenoemde kast schenen te komen. Het leek op het gillen van een vrouw, die in doodsangst verkeert en hevige pijn lijdt. Mijn dochter stond dadelijk op en snelde naar de kamer van haar zuster Hilda, om haar te vertellen, wat ze gehoord had. Terwijl ze bezig was het haar te vertellen, hoorden ze nu allebei de kreten.

Mijne vriendin, Miss Hallam, was op dat oogenblik beneden in de keuken bezig met een zieken hond te helpen, en daar de dienstboden naar boven ter ruste gegaan waren, was ze daar heel alleen. Plotseling hoorde zij, naar ze meende, iemand in de gang, die iets zwaars meesleepte en juist bij de keukendeur bleef stilstaan. Haar eerste gedachte was: Hilda zal op haar badschonen naar beneden gekomen zijn om te zien hoe 't met den hond was! Zij zei tegen haar (naar zij meende), „ik geloof toch, dat het dier 't leven er wel zal afbrengen!” Daar zij geen antwoord kreeg, keek ze op en zag toen, dat er niemand was.

Niet begrijpend, wat dit kon geweest zijn, ging Miss Hallam naar boven naar de slaapkamer, waar de beide meisjes waren, en kwam Hilda tegen, die juist de deur uit kwam. Hilda vertelde haar gauw van de vreeselijke kreten, die zij en Marjorie gehoord hadden, doch geen van allen kon ook maar eenigszins begrijpen, wat de geluiden, die zij gehoord hadden, konden beduiden. En van dien avond af aan werd er op verschillende punten van het huis een voortdurend gehamer gehoord, dat niemand kon verklaren. Behalve nog deze geluiden, rook het nu en dan vreeselijk in huis, doch dit laatste duurde telkens slechts enkele seconden. De stank geleek op die, welke uit het gat in den vloer der wijn-berg-plaats kwam, en iedereen in huis rook het. Vroeger had het nooit geroken in huis en niemand kon het verklaren.

Dit hield zoo verscheidene dagen en nachten aan, vooral het lawaai van het voortdurend kloppen. Miss Hallam herinnerde zich wel eens te hebben hooren zeggen, dat, als men op een plaats,

waar er lastige, booze geesten waren, het teeken des kruizes maakte, dit hen bezwoer. Zij ging dus naar Marjorie's kamer, deed de kastdeur open en maakte op den binnenkant der deur twee ruwe kruisen met een stuk krijt. Toen schoof zij het werveltje er weer voor en ging heen. Daar de eerste geluiden van daaruit gehoord waren, was zij van meening, dat de booze geesten in de kast spookten.

Juist vóór zij deed, wat ik zoeven beschreven heb, kwamen zij en Hilda hun slaapkamer uit, die zich aan het einde van den corridor, juist tegenover die van Marjorie bevindt. De deur van Marjorie's kamer stond open, zoodat zij de kastdeur konden zien. Zij dachten niet aan iets, van wat ik zoo juist verhaald heb — toen zij plotseling de kastdeur van zelf zagen open- en toen weder dicht gaan! Beiden waren lamgeslagen van schrik bij het zien van iets zoo onnatuurlijks; en dit was het wat Miss Hallam er toe bewoog de kruisen op de deur te zetten. Ik behoef niet te zeggen, dat Marjorie's kamer dien nacht niet beslapen, en er de wacht bij gehouden werd, om toe te zien, dat er geen grappen met de kamer werden uitgehaald.

Ik was een nacht bij mijn zoon overgebleven en bij mijn thuiskomst den volgenden dag begroette Hilda mij met de woorden: „Ik geloof, dat wij de geesten bezworen hebben; sedert de twee kruisen op de kastdeur geteekend zijn, is 't overal in huis volmaakt rustig geweest!” Ik zei, dat ik de kruisen dadelijk wilde zien. De meisjes gingen mee naar boven; wij waren hoogst verbaasd te ontwaren, dat er op den muur in de kast nog twee kruisen bij geteekend waren. Ieder lid van het huishouden werd streng ondervraagd, of een van hen dit gedaan had, doch allen ontkenden beslist aan de kastdeur geraakt te hebben. Wij besloten toen alle vier de kruisen te verwijderen door er met een natten doek zoo lang over te wrijven tot ze geheel verdwenen waren; daar ik nu meer dan ooit wenschte dit raadsel te ontcijferen, lette ik nog nauwkeuriger op dan te voren.

Marjorie, die een paar dagen naar haar eigen woning was geweest, kwam den volgenden dag over; en toen haar dit voorval verteld was, begaf ze zich naar haar oude kamer en ging kalm naar de deur van de geheimzinnige kast zitten kijken, met haar grooten Deenschen dog bij zich. Terwijl ze aldus zat te kijken, zag ze duidelijk, hoe de kastdeur van zelf heel langzaam openging en toen weer dicht. Toen ik zelf naar de kamer ging, vertelde zij mij dit. Ik begreep er nu heelemaal niets meer van, doch vond het 't beste eens in de kast te kijken, of er ook een oorzaak voor te vinden was. Tot mijn groote verbazing bevond ik, dat er op een geheel ander gedeelte van den muur met krijt een kruis was bijgezet! Ik kan beslist ver-

klaren, dat niemand van de huisgenooten dit gedaan had, want mijn twee dienstmeisjes waren even ontsteld over deze mysterieuse dingen als wijzelven; ja, zij zouden voor niets ter wereld de kamer hebben durven betreden. Mijn knecht woont niet in huis en gaat nooit naar boven om huiswerk te verrichten.

Na over dit alles nagedacht te hebben, besloten wij op zekeren avond onzen dominé te vragen eens aan te komen. Wij vertelden hem van de vreemde geluiden, etc.; en ook, dat wij kruisen op de deur hadden gezet; wij brachten hem naar het vertrek in quaestie en toonden hem het laatste. Hij stelde voor, de deuren zoowel van de kast als van de slaapkamer zelf dicht te maken met schroeven en was, om er ons van te vergewissen, dat niemand er in kon komen. Dit deed hij, zeggende: „Nu zullen we 't een week lang zoo laten zitten, de kamer dan weer openmaken, en zien of er nieuwe teekens zijn bijgekomen. (De deuren van kamer en kast werden geopend op den avond, dat er iemand anders kwam om de wacht te houden, zooals ik straks zal vertellen, doch in het kruis was geen verandering gekomen.)

Vóór ik mijn verhaal vervolgt, moet ik even uitleggen, dat ons koetshuis op eenigen afstand van het huis staat, daar we een grooten tuin hebben, en dat verscheidene paden naar dit koetshuis leiden. Mijn dochter Hilda herbergt er een aantal honden, die zij 's avonds tegen half acht altijd zelf hun voedsel gaat brengen. Miss Hallam gaat dan gewoonlijk mee en op den avond, waar

Foto Ave. Staf

HET BURGER-WEESHUIS TE AMSTERDAM.
INGANG DER MEISJES-AFDEELING, ST LUCIËNSTEEG.

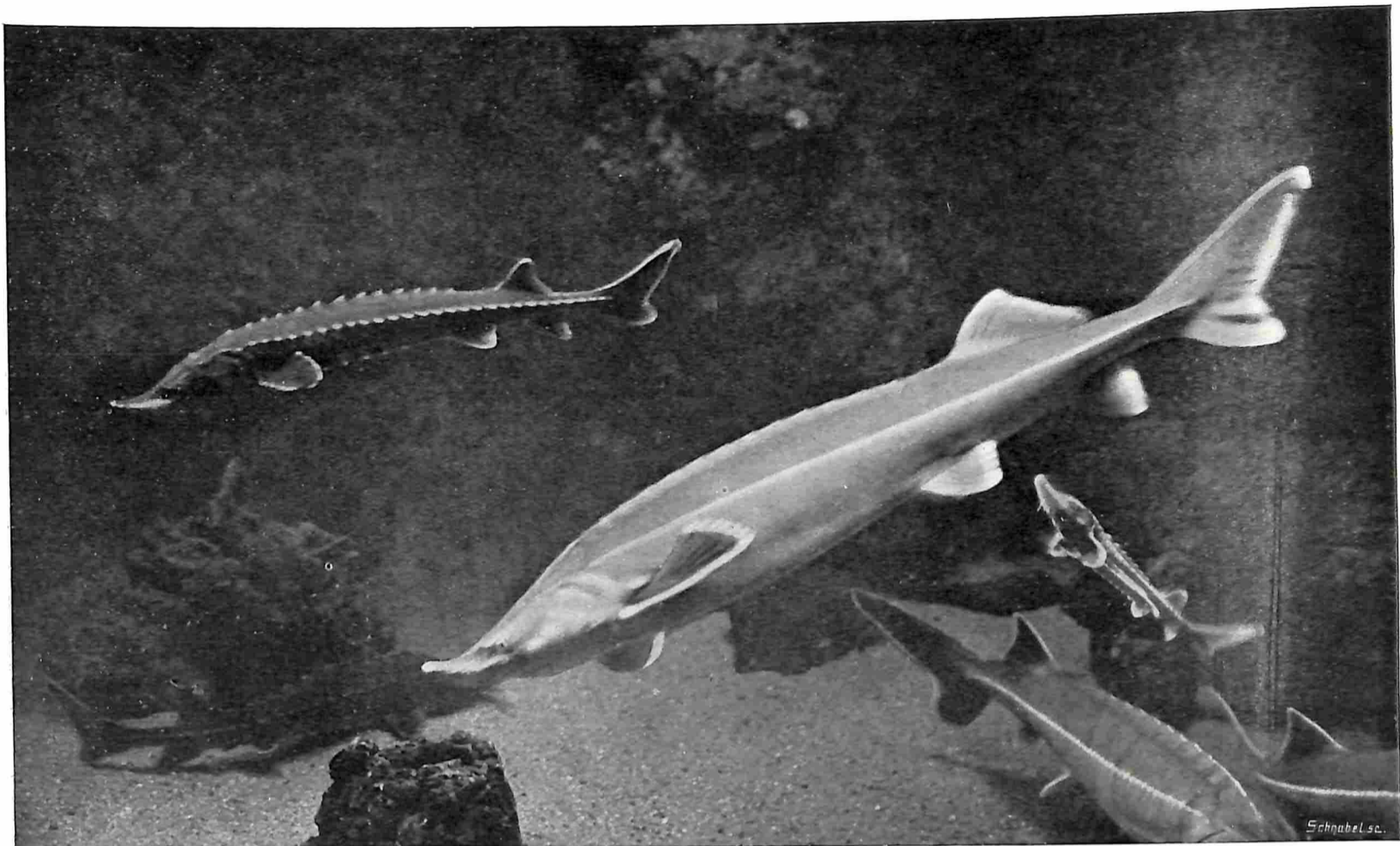

Foto Aug. F. W. Vogt.

STERLET-STEUR IN HET AQUARIUM TE AMSTERDAM.

ik nu van spreek, ging ook Marjorie mee. Dienzelfden avond werden de deuren door den dominé dicht gemaakt. Het drietal kwam terug langs een overschaduwde tuinpad, toen ze in de struiken dichtbij hen plotseling een helder licht zagen. Toen zij er naar keken, zagen ze drie als monniken gekleede gestalten, waarvan er één veel duidelijker te onderscheiden was dan de anderen. Deze wendde zich om en keek onder 't voorbijgaan over den schouder, en beduidde hun met een handgebaar hem te volgen. De details zijner kleding waren zóó duidelijk te onderscheiden, dat zij zelfs den touwen gordel om zijn lichaam zagen; het eene uiteinde van dit touw was over zijn linkerarm geslagen. Hij was lang en zeer donker en had een vriendelijk gezicht. De beide anderen waren wazig; hunne trekken konden de meisjes niet beschrijven. De drie monniken droegen kappen, die laag over het voorhoofd waren getrokken.

Toen de drie meisjes kwamen, waren ze zeer opgewonden en zelfs onthutst; ik vond het 't beste nogmaals om den dominé te sturen, om hem deze laatste ontmoeting te vertellen. Hij was zoo vriendelijk dadelijk te komen, en liep den geheelen tuin met hen door. Zij konden de monniken nog zien en trachtten ze hem aan te wijzen; doch hij kon ze niet zien. Hij zei, dat hij „niet in 't minst er aan twijfelde, dat zij ze zagen, doch dat het hem niet gegeven was dit te kunnen.” Toen ze het huis in zouden gaan, en nog even bij de tuindeur bleven staan, zag Marjorie een der monniken recht den tuin afkomen, tot op een paar pas van de deur; daar bleef hij kalm naar haar staan kijken. Zij wees hem den dominé aan, doch tevergeefs; hij kon de gedaante niet zien. Hilda zag hem tegelijkertijd. Hij stond daar wel twee à drie seconden, voor hij weder verdween. Dit was op den 30en Mei.

(Wordt vervolgd.)

AQUARIUM-FOTOGRAFIEËN.

ONDER de bezienswaardigheden onzer hoofdstad neemt voorzeker het aquarium eene eerste plaats in. Dikwijls had ik verstand geboden aan de begeerte om in het schemerdonker der zaal eens mijn krachten op de aquarium-dieren te beproeven. Ik wist dat dit een arbeid was, waarbij velerlei bezwaren moesten worden overwonnen. Het moesten natuurlijk moment-opnamen zijn.

De ruiten, die het water in de ruime bassins tegen houden, zijn + 4 c.M. dik; het water is groenachtig, en dan de hoofdmoeilijkheid: geen direct buitenlicht. Ik was dus genoodzaakt mijn toevlucht te nemen tot kunstlicht. Thuis liet ik mijn gedachten nog eens over alles gaan en kwam ik al spoedig tot de conclusie, dat ik bij het opstellen van een goed werkend electricisch verlichtingstoestel, de hulp van een bekwam electricisch noodig had. Vervolgens moest ik kunnen beschikken over een zeer zuiver en accuraat werkend toestel, dat op het zelfde moment, dat mijn sluiters zou aflopen, ook op verschillende plaatsen mijne lampen met magnesium poeder electricisch ontstak.

Met den spoedig gevonden bekwaam werktuigkundige toog ik, na eene uitstekende Rumkorff gekocht te hebben, aan

het werk. De Rumkorff bezat bij voldoende aanschakeling der noodige elementen, eene capaciteit van 7 c.M. vonklengthe. Ik had mij verder nog aangeschaft een drietal Chromzuur elementen en het noodige geleiddraad.

Wij stelden eenvoudige ontstekingslampen samen en begonnen met het vervaardigen van het mechaniek aan den sluiters. Na thuis diverse proeven met de kunstlicht-installatie te hebben genomen, waren wij in eenige avonden zoo ver gevorderd, dat onze proeven in het aquarium konden beginnen.

Van den heer Kerbert, directeur van het Koninklijk Zoölogisch Genootschap ondervonden wij veel welwillendheid en medewerking en kreeg ik toestemming de proeven te nemen.

Na onze verschillende apparaten te hebben opgeladen, togen wij opgewekt naar het mooie aquarium. In de ruime hal werd de camera opgesteld, de electricische geleidingen werden aangelegd en naar de bassins boven de bassin's gevoerd, de elementen werden met de Rumkorff aangeschakeld en met het mechaniek aan de camera verbonden; toen laadden wij op de lampen het noodige Magnesiumpoeder en wij wachtten een gunstig moment voor de opname af.

Onze eerste proef gelukte vrij goed, en bevestigde mijne overtuiging, dat ik goed gezien had. Volkomen werkte ons apparaat echter nog niet. Ofschoon thuis in mijn werkplaats het mechaniek steeds in een onderdeel van eene seconde, en sluiters in beweging bracht, en gelijktijdig de lampen met magnesiumpoeder electricisch ontstak weigerde deze ontsteking af en toe in het aquarium zoo aan de vochtigheid der muren te wijten was. Wij namen toen zwaarder geïsoleerd draad en daar, waar dit met den muur in aanraking kwam, bekleedden wij de geleidingen met gummi buizen. Wij beveiligden ons mechaniek zoo veel mogelijk tegen inwerking van den vochtigen dampkring en zetten onze proeven voort. Met de opgedane kennis en na nog enkele kleine wijzigingen aan lampen en mechaniek te hebben aangebracht, mochten wij het genoegen smaken van de merkwaardigste moment-opnamen te maken, en ofschoon deze foto's nu wel niet het wonderlijk mooie kleureffect geven, dat juist het aquarium zoo aantrekkelijk en sprookjesachtig maakt, kan men toch een goed denkbeeld van de houdingen etc. van de visschen in het water krijgen. Vooral het verzorgen door het mannetje van den reuzensalamander van de door het wijfje gelegde eieren, is eene hoogst merkwaardige gebeurtenis welke zelden voorkomt. Het is namelijk alleen in het Amsterdamsche Aquarium gelukt de reuzensalamanders met succes te laten broeden en voortteelen.

Lezers en lezeressen van *Buiten*, die meer van de inrichting van het aquarium willen weten, raad ik aan zich het door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen uitgegeven boekje: *Het Aquarium te Amsterdam* door Dr. C. Kerbert aan te schaffen.

AUG. F. W. VOGT.

Onze fotograaf, de heer Vogt, deed nog verscheidene opnamen in het aquarium, behalve die waarvan wij heden de reproducties geven. Deze zullen later in het blad als illustraties van een artikel over visschen worden geplaatst.

RED.

DE STRANDJUTTER.

DAT het avontuurlijke nog vele menschen aantrekt, is maar al te waar. Er zijn nog eene massa menschen, die zich niet kunnen bepalen tot een beroep, dat hun een zoo goed als vast inkomen bezorgt, doch die schijnen te willen leven, van hetgeen hun toevallig in den schoot geworpen wordt. Nu eens veel, dan weer weinig.

Tot hen behoort de strandjutter.

Niet altijd drijft armoede hen tot het uitoefenen van dat beroep, doch de zucht naar het avontuurlijke is dikwerf een groote drijfveer, die hen tot jutter maakt.

Of men hier mag spreken van een eerzaam beroep? Ik geloof, dat men hier een groot vraagteken mag plaatsen. Of ze het zelf dan zoo oneerlijk vinden? Och neen, evenmin als de omgeving dat vindt. Iemand, die wegens het niet opbrengen van strandgoederen met den rechter in aanraking komt en voor dat feit gevangenisstraf ondergaat, is in aller oog in de verste verte niet te vergelijken met een dief in de gewone beteekenis. Hoe dat komt?

Voor het opbrengen der goederen krijgt de jutter $\frac{1}{3}$ van de opbrengst. Waar de overige $\frac{2}{3}$ blijven is hem niet recht duidelijk en bovendien weet hij niet of de rechtmatige eigenaar er nog iets van ontvangt. Als de eigenaar er zelf niets van krijgt, zoo redeneert hij, waarom moet ik dan opbrengen wat ik heb gevonden en met veel moeite aan de opslagbergplaats gebracht?

Dat er om „buit” te krijgen dikwijls heel wat moeite gedaan moet worden, is zeker. De beste gelegenheid daarvoor is immers in het barre jaargetijde, als de Westenwinden onze kusten beuken en wrakhout, over boord geworpen lading, weggeslagen deklasten, enz., met zich voeren.

Dag en nacht zijn ze dikwijls in de weer, want niet altijd brengt het vloedgetij iets aan het strand. Menig reisje langs het strand blijft onbeloond. Voor zoo'n strandtocht zijn ze goed uitgerust. Een zak, een touw om te sjerren, een bijltje om eventueel te kappen wat waarde vertegenwoordigt, een stok, ziedaar de uitrusting van den jutter.

Eigenaardig is, dat de jutters den weg in het duin op hun duimpje kennen; dat ze meest altijd de hoogste duinen en doornstruiken vermijden.

Overal hebben ze hunne merken en verscheidene duinen hebben bijzondere namen, die voor hen van evenveel waarde op hun weg zijn, als voor de zeelieden een baken in zee.

Dat ze voor brandhout, voor het maken van een geiten- of kippenhok, nimmer geld uitgeven, is een feit, omdat het daarvoor benodigde hout door hen, indien ze geen vracht van eenige waarde hebben, altijd wordt medegenomen.

Aan boord van gestrande schepen gaat het dikwijls hartstoch-

telijk toe en ieder neemt daar weg wat van zijne gading is, zonder dat dat steeds wordt opgebracht. Het gaat dan vaak ruw toe en de een gunt den ander niets, zoodat het wel eens tot heftige tooneelen aanleiding geeft.

Mocht de een of andere natie berucht staan om hare strandjutters; ik geloof, dat het aan alle kusten niet zal ontbreken aan brutale kwanten.

Nochtans heeft een paar jaar geleden een Zweedsch kapitein, wiens schip bij Callantsoog was gestrand, heftig uitgevaren over Holland's strandbewoners. Hij zeide n.l., dat in Zweden in de kerken door de zeelieden werd gebeden: „Heer, behoed ons voor eene stranding op Holland's kusten.” Zijn scheepje was zeker goed van koper voorzien, dat door de jutters handig was weggenomen. Hij maakte tenminste de opmerking: „Het schijnt, dat iedereen hier met een nijptang in den zak loopt, want overal zijn klinknagels uit mijn schip weggehaald.”

Onlangs werd mij inzage gegeven van een gedicht uit het jaar 1825, dat als antwoord gold op eene dergelijke beschuldiging.

Het laatste vers van het kreupelrijm luidde:

„Eerdief, deugniet, leugenaar,
Gesproten uit de hel,
Uit Prosepinas borst gevoed,
Ja, Pluto zelfs in 't gemoed,
Gods bliksem treft u wel.”

Voor al de slotregel toont aan, dat de dichter vreeselijk verontwaardigd was.

Dat er veel gekaapt en gestolen wordt, 't zou moeilijk te ontkennen zijn, doch wanneer er schipbreukelingen in nood zijn, dan, het is mijne heilige overtuiging, is het louter menschenliefde, die de kustbewoners drijft om hun eigen leven in de waagschaal te stellen om dat hunner medemenschen te redden.

Er zijn jutters, en het percentage is groot, die met plezier een gestrand schip zouden leegkapen, doch die schipbreukelingen gaarne in hun hut opnemen en die belangeloos voeden en van kleeren voorzien, zonder daarvoor dank te willen oogsten.

Ondanks het vele laakbare, is voor mij het echte type strandjutter toch eene sympathieke persoonlijkheid!

W. J. M.

SPINNEN ALS LUCHTSCHIPPERS.

DE mensch is door de natuur bestemd zich op de oppervlakte der aarde te bewegen. Maar in zijn verbeelding is hij altijd een acrobaat geweest. Evenals de Psalmist heeft hij gewenscht: „O, dat ik vleugels had als de duif om te kunnen vliegen”. Schrijver dezes heeft

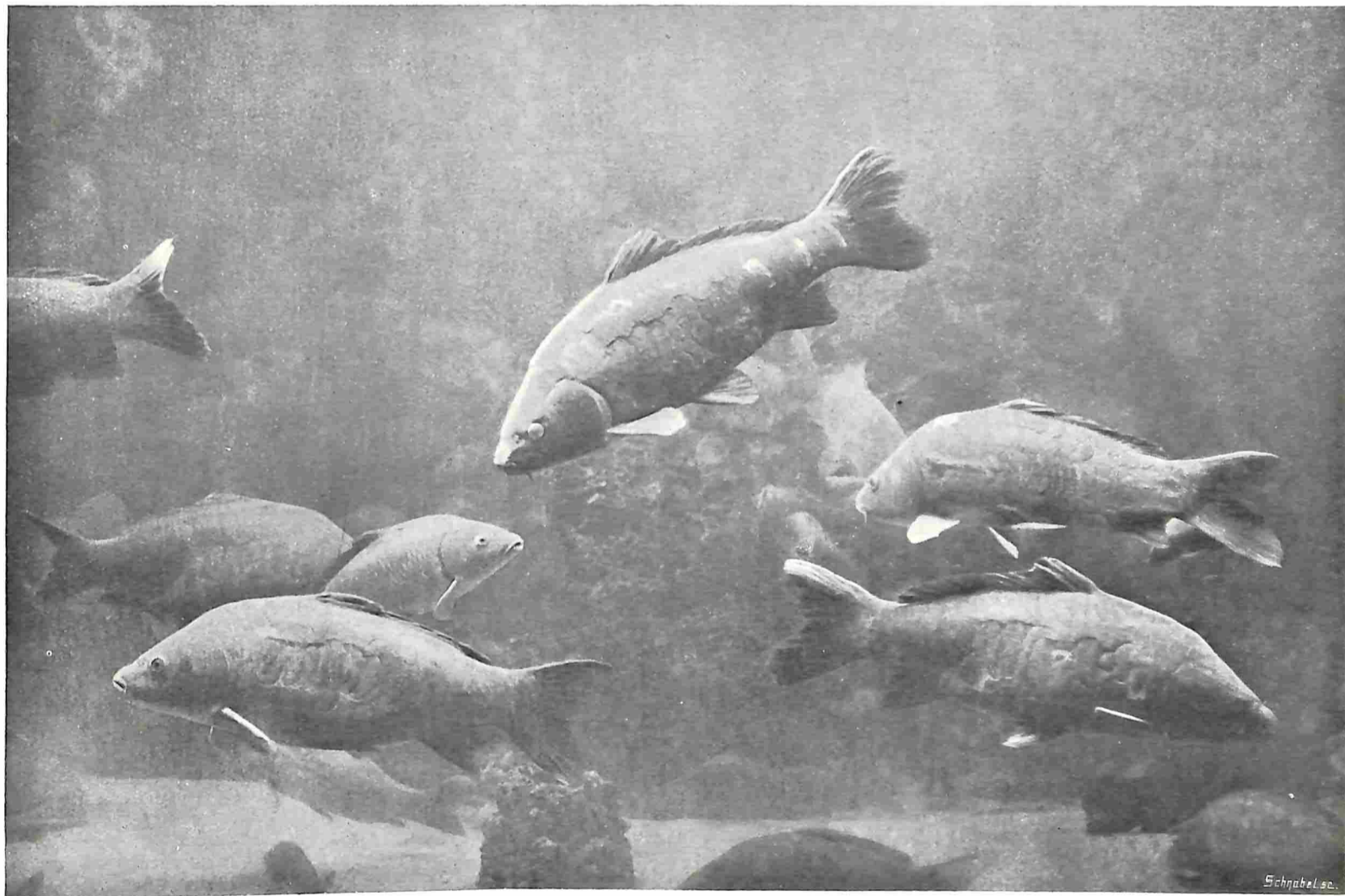

Foto Aug. F. W. Vogt.

REUZENKARPERS IN HET AQUARIUM TE AMSTERDAM.

Foto Aug. F. W. Vogt.

REUZEN-SALAMANDER IN DEN BROEDTIJD.

nooit ernstig gedacht aan de praktische toepassing der luchtvaartkunde, en toch was de eenige droom, die zich gedurende lange jaren telkens herhaalde, „dat hij vliegen kon!” Dit is een veel voorkomend verschijnsel. Zulke visioenen van den nacht brengen de wakende droomen van het mensdom in beeld. Montgolfier zette, met zijn ballon, de eerste schrede op den weg ter verwezenlijking. Sinds dien zijn er menschen geweest, die hun hersenen pijnigden met denken en plannen maken over bestuurbare ballons of luchtschepen.

Het is belangwekkend en merkwaardig om bij een insect dat zelfde op te merken. De spin hoort evenals de mensch op de aarde thuis. Evenals de mensch kan zij de grenzen, haar door de natuur gesteld, overschrijden en zich over of door het water bewegen. Evenals de mensch heeft zij zich in het luchtruim gewaagd en tracht te vliegen, ofschoon zij evenals de mensch te kort schiet in het besturen van haar luchtschip en met den wind meedrijft, veelal ten minste.

Bovendien doet zij dit gelijk de mensch, en zeer afwijkend van de gewoonten van de lagere diersoorten, evenals zij haar voedsel zoekt met behulp van een zelfgemaakt werktuig en niet door het gebruik van haar natuurlijke bewegingsorganen.

Deze feiten zijn het uitgangspunt van onze studie over lucht-varende, of, zooals zij gewoonlijk genoemd worden, vliegende spinnen. Dat een dier, dat geen der natuurlijke gaven van gevleugelde schepsels heeft, om zich door de lucht te bewegen, toch in staat is zijn zwaarte te overwinnen, zich te verheffen en lange luchtreizen te maken, is zeker wel geschikt de verbeelding te prikkelen, nieuwsgierigheid op te wekken en tot onderzoek aan te sporen.

De luchtvaart der spinnen is niet tot eenigen tijd van het jaar beperkt, maar de seizoenen, waarin het 't meest voorkomt, zijn de lente of de vroege zomer en de herfst, nadat de jongen zijn uitgebroed. Vooral de herfst is de tijd van de vliegende spinnen en October daarvoor de meest gewilde maand.

Het is niet maar een enkele groep, die deze gewoonte heeft. Waarschijnlijk doen alle jonge spinnen min of meer aan luchtvaart, maar zeker doen dit vele kleine soorten van alle groote groepen.

Als de jonge spin zich op een afstand van zijn kameraden bevindt en blootgesteld is aan een zachte bries, schijnt hij instinctmatig zijn spinklieren te laten werken en de zijden draadstof af te scheiden, op de zelfde manier zooals een kind zijn handen en voeten in beweging zet.

Door deze draden wordt de spin, nolens volens, een lucht-

schipper. Men ziet hieruit, hoe door een onwillekeurige handeling de gewoonte van het luchtvaren gevormd en door hereditieit bevestigd is. Wandel eens door de velden op een warmen Octoberdag bij zachten wind. Buk u dan en kijk langs de weide, dan zult ge daar millioenen fijne zijden draden zien. Zij zweven van iedere verhevenheid. Zij versieren heggen en hekken. Zij wapperen als wimpels aan de hooge grassen. Zij doorweven het gebladerte der struiken met teedere mazen of wuiven als linten van hun top. Dit zijn de draden en het netwerk van luchtspinnen.

En dan, als ge opkijkt, zult ge lange, kronkelende, witte draden door de lucht zien drijven, over boomtoppen, over rivieren, heel hoog of misschien ook zoo laag, dat ze binnen uw bereik zijn. Als ge een van deze draden grijpt, zult ge in uw hand wellicht een kleine spin vinden, maar niet altijd, want vele van deze zwevende draden zijn slechts proefdraden, of losse stukjes van de lijnen, die spinnen als ankers kunnen uitwerpen, terwijl zij loopen. Uw gevangene zal een vliegende spin zijn, die ge in haar luchtvaart gestuit hebt, en de zijden draden zijn inderdaad haar ballon.

Zeer interessant is de geschiedenis van 't leven eener jeugdige spin, van af haar zijden coconwieg tot ten laatste haar wegzweven en haar vestiging in een eigen onafhankelijk web. In alle tijdperken speelt die neiging tot het reizen met de ballon een groote rol.

Maar laat ons nu veronderstellen, dat haar kinderleven voorbij is.

De steeds zorgende hand der natuur spoort haar aan een tehuis te zoeken in de wijde wereld van gindsche weide. Ze is een Lycoside — een aardspin — zullen we zeggen; en toch, hier vinden we haar op den paal van een hek, waar we, met behulp van een vergrootglas, haar bewegingen kunnen bespieden. Omheiningen zijn geliefkoosde opstijgplaatsen en jonge Lycosiden zijn er bij troepen verzameld. Maar ook de pruikerige toppen van hoog onkruid, de fijne cirkelvormige schermen van de mozaiekbloemen der wilde wortels, de vederpluimen van de mozaiekbloemen der sterregezichtjes van de ganzebloemen en wilde asters worden gebruikt als opstijgplaatsen voor hun ballonreizen.

Waarom zij deze verheven plaatsen uitkiezen, is begrijpelijk, want de luchtstroom is er sterker en de baan is er vrijer en gemakkelijker dus de vlucht.

Laten we terugkeeren tot onze plaats van observatie, een van de zijposten van het hek tusschen twee velden. Om niet den last en het oponthoud te hebben van er over te moeten klimmen, maken we het hek open en hebben dan een gunstige gelegenheid den ballonreiziger te volgen, wanneer hij op zal stijgen. Met den rug naar de zon en 't vergrootglas in de hand kunt ge zien op

welke manier zij opstijgt. Verscheidene spinnen zitten op de post en de bovenste lat van 't hek. Ge houdt er één in 't oog. Ze springt op en weg is ze! Neen, daar is ze weer, net een bal, die teruggewooid wordt, de drijfkracht van de draad is nog onvoldoende om het gewicht van het diertje te dragen en het kan dus nog niet stijgen. Misschien zullen meer dergelijke proefnemingen volgen, die de palen en bovenste heklatten al spoedig met waaierende proefdraden bedekken.

Intusschen hebt ge de houding der spin vóór de vlucht op kunnen merken. Zij staat met haar kop naar de windzijde, het achterlijf wordt ongeveer 45 graden opgericht en tegelijkertijd worden de acht pooten, vier aan iedere zijde, uitgestrekt, waardoor zij het lichaam zooveel mogelijk verheft. Aan de punt van het achterlijf en daar onder zijn de spintepeltjes, met de fijnmondige buisjes, waardoor de straaltjes zijge vloeistof geperst worden, die een aantal inwendige spinklieren afscheiden. Deze verharderen, als ze in aanraking komen met de lucht en de spin kan deze volgens haar wikel houden of samen verbinden, door de spintepeltjes in te trekken of uit te zetten. Richt uw vergrootglas op die tepeltjes van uw kleine reiziger. Een straal van verscheidene draden komt te voorschijn, die door een zwakke luchtstroom opgenomen en uitgetrokken worden, tot ze zes, tien, ja wel twintig of meer voet lang zijn. Intusschen richten de pooten zich naar den wind en de geledingen worden stijf gehouden. Al de pooten en de geheele houding toonen de inspanning der spieren aan van een dier, dat aan een opheffende kracht weerstand biedt.

Plotseling laten achtereenvolgens alle acht pooten zich los en de spin gaat met een flinke vaart de lucht in, en drijft boven de weide, langzaam of vlug, al naarmate de kracht van den wind. De draden zijn zoo lang uitgetrokken, dat hun drijfkracht het soortelijk gewicht van den luchtschipper overwonnen heeft, en dus is hij in staat te blijven zweven.

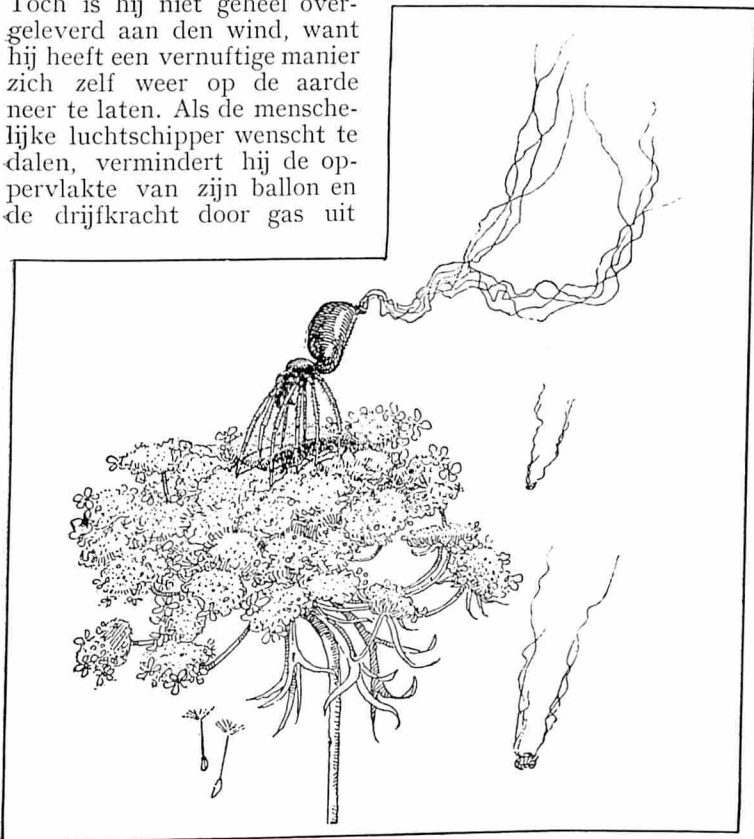
Op welke wijze vliegen ze? Het kan lang duren voor de onderzoeker voorbeelden waarneemt, die een bevredigend antwoord geven. Sommigen gaan opwaarts met zoo'n spoed, dat zij in eens uit het gezicht zijn. Anderen drijven voort op zoo'n snellen wind, dat men ze niet volgen kan. Maar het geluk dient den geduldige. Daar is er eindelijk een, die door een windzuchtje meegevoerd, op manshoogte van den grond afblijft. Daar gaat ook de onderzoeker, die haar haastig naloopt door de weide, al maar starende naar dat eene punt, terwijl gindsche boeren, die daar niets ontdekken kunnen dan de ledige ruimte, ophouden met ploegen om hem in verbazing na te kijken en samen te praten over de helderheid van zijn geestvermogens, die zij zeer betwijfelen.

En toch ziet hij daar iets, dat menschen met gezonde hersens gaarne zullen weten.

Als het spinnetje opstijgt, duikelt het lichaam door een snelle beweging naar beneden, de wuivende draden worden door de pooten gegrepen, die weer door vlugge, knappe bewegingen een klein wiegje of net van teedere lijnen weven, waaraan de nageltjes zich vastklemmen.

Op hetzelfde oogenblik worden ten tweeden male zijden draden uitgedreven, die achteraan wapperen en zoo hangt de kleine reiziger aan zijn netvormig mandje, waaraan achter en voor zijden draden wuiven.

De ballon van onzen kleinen luchtschipper is klaar, en hij hangt of zit in 't midden en drijft waarheen de wind hem brengen wil. Toch is hij niet geheel overgeleverd aan den wind, want hij heeft een vernuftige manier zich zelf weer op de aarde neer te laten. Als de menschelijke luchtschipper wenscht te dalen, vermindert hij de oppervlakte van zijn ballon en de drijfkracht door gas uit

HOUDING VOOR HET VLIEGEN. DE SPINNEN OP DEZE EN VOLGENDE ILLUSTRATIES ZIJN VERGROOT.

te laten. De spin handelt volgens hetzelfde beginsel, door de draden te verkorten. Handig zou men kunnen zeggen, haalt zij de lange draden in, die zij onderwijl oprolt tot een donzige witte bal. Als de draden korter worden, verliest het luchtschip zijn drijfkracht, en ten laatste daalt het spinnetje door eigen zwaarte neer op het veld. Daarop werpt het een zijden lijn uit, zooals luchtschippers dit gewoon zijn, die het vastmaakt aan het gebladerte, en de jonge reiziger verlaat haar „mand" en begint het leven op de nieuw gevonden plaats. Deze willekeurige nederdaling schijnt een vrij zeldzaam verschijnsel te zijn. Meestal komt er een einde aan de luchtvaart, doordat de ballon stuit tegen een of ander hoog voorwerp.

Op de hierboven beschreven manier heeft de spinnen-luchtvaart gewoonlijk plaats. Natuurlijk zijn er ook variaties, en één daarvan wil ik nog noemen.

In plaats van op te stijgen van af een verhevenheid, spinnen sommige kringwebsspinnen tegen een of andere draad of vezel, die wappert van een hoog voorwerp, een kleine kegelvormige blaas of bal van zijg dons, waaronder zij hangen, totdat zij door den wind worden losgemaakt, of zich met hun scherpe kaken losbijten. Dat kegelvormige balletje met wimpels voor en achter is dan de ballon.

Op een zachten Octoberdag kan men veel zulk wegslingeren en zweven zien van af korenschoven, distels en gulden roeden.

Bij gestadigen zachten wind in een vrije baan is de afstand, die een luchtvarende spin kan afleggen, eigenlijk haast onbegrensd. Schrijver dezes heeft luchtspinnen geconstateerd in hun gezellig verblijf onder verschillende beschuttende uitstekken op het hoogst bereikbare punt van den dom van St. Pieter te Rome, waarheen zij, als kinderen, ongetwijfeld door den wind gebracht waren. Men kan zelfs herfstdraden zien op veel grooter hoogten.

Zeevaarders nemen op zee dikwijls spinnen-ballons waar, die zich langs hen heen spoeden, of die vastgeraakt zijn aan verscheidene deelen van het schip. Op zijn beroemde reis met de Beagle zag Darwin, toen zij 60 mijlen van land waren, tal van kleine spinnen met hun web. In 't eerst, toen zij in aanraking kwamen met het tuig, zaten zij op draden, en er aan hangende was het minste windzuchtje genoeg om hen mee te nemen ver uit het gezicht.

Dus zoo ver van land durfden zij zich te wagen.

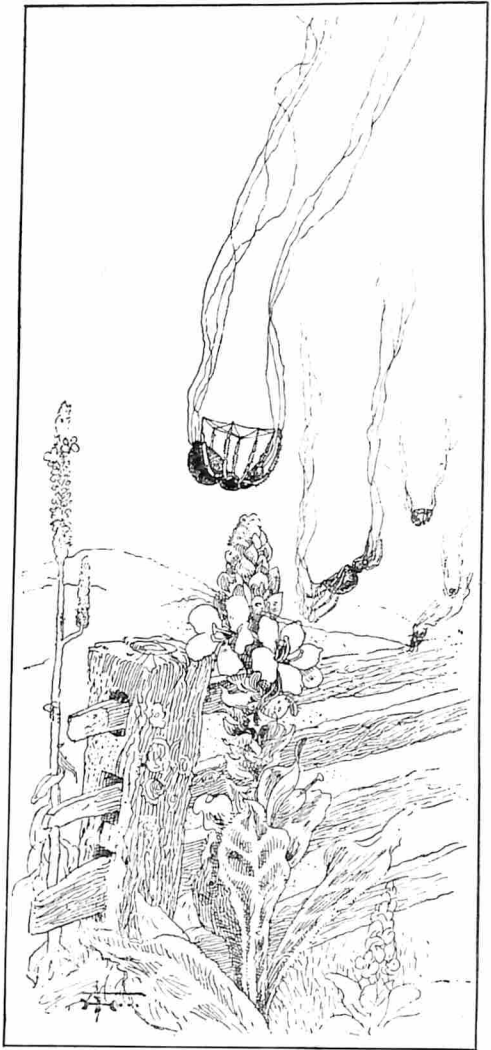
Kapitein George H. Dodge van het S.S. Pennsylvanië der Amerika-lijn vertelde schrijver dezes, dat hij op een reis in den winter van 1881-1882 hetzelfde waarnam. Toen hij in Maart langs de Oostkust van Zuid-Amerika voer, werd zijn schip bedekt met ontelbare spinnewebben. Hij was toen meer dan 6 mijlen van land verwijderd, ongeveer 400 mijl ten Zuiden van den evenaar. De wind woei van het vasteland. „De spinnen zagen er uit als langwerpige bollen", zeide de kapitein, „met een soort parapluievormig kapje. Zij zetten zich op de zeilen en het tuig en verdwenen ten slotte, zooals zij gekomen waren. Ge weet," voegde hij er aan toe, „dat het niets ongewoons is, dat vogels door den wind meegevoerd worden naar zee, hoe veel lichter dan spinnen, mits zij zich op kunnen houden in de lucht."

Als, op een vroegen herfstmorgen, de dauw op de wapperende herfstdraden hun aanwezigheid verraadt, is men verbaasd over hun talrijkheid. Later op den dag zal men groote hoeveelheden van dit spinnewerk door de lucht zien zweven.

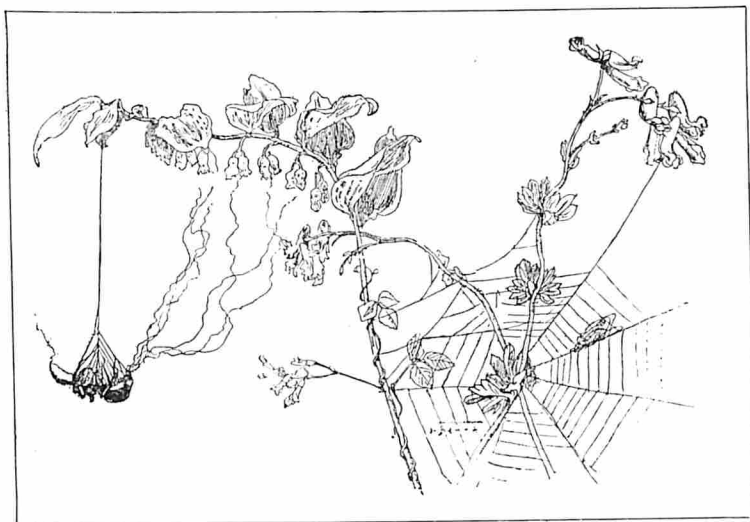
Somtijds heeft dit verschijnsel zulk een omvang aangenomen, dat het als een natuurwonder vermeld wordt. Plinius schijnt dit gezien te hebben, toen hij schreef: „Het regende wol bij het kasteel Carissa."

In later dagen werden zij in Engeland, waar ze vrij veel schijnen voor te komen, door Spencer en Thomson bezongen, als zijnde een soort dauw. Zulke vermeldingen toonen duidelijk onzen vooruitgang in de kennis der natuurverschijnselen.

Onze schoolkinderen weten nu beter en zullen zwevende spinne-

LUCHTVARENDE SPINNEN. BIJ DE GROOTSTE ZIET MEN DUIDELIJK HET NETVORMIG MANDJE.

EEN SPIN, DIE AAN HAAR MANDJE HANGT EN DRADEN UITWERPT.

webben niet verklaren door zulke onmogelijke theorieën als een wolregen of als herfstdauw, die verzengd is door de zon.

Schrijver dezes heeft in Amerika nooit zulke opmerkelijke massa's neerdalende herfstdraden waargenomen, als door Engelsche natuuronderzoekers beschreven worden. Ds. Kirby (Kirby and Spence, Introduction to Entymology) vertelt, dat hij vroeg in den morgen stoppelvelden en geploegd land zoo dik met herfstdraden bedekt heeft gezien, dat zij als getooid schenen door een gazen kleed of, beter nog, als overstroomd door een zee van gaas, die met dauw besprenkeld, een betooverenden aanblik opleverde.

Ds. Gilbert White, wiens „Natural History of Selborne" nog een heerlijk boek is, beschrijft een herfstdradenregen in Engeland op den 21sten September 1714.

Bij 't aanbreken van den dag was over stoppel- en klavervelden een dik kleed van spinnenwebben gespreid, waarin zulk een zware dauw hing, dat het heele land bedekt leek met vele over elkaar heengelegde vischnetten. De honden ondervonden er zoo'n last van, dat zij niet konden jagen, maar gingen liggen en de webben van hun snoet krabden.

Later werd het warm en de dag was wolkeloos en helder.

Om negen uur ongeveer zag men een ongewoon verschijnsel. Er daalde een herfstdradenregen neder en deze hield aan tot den avond. Deze webben waren niet enkele, vliezige draden, maar vlokken of stukjes, waarvan sommige bijna twee en een halve c.M. breed en 51 c.M. lang waren. De snelheid van hun val toonde aan, dat zij veel zwaarder waren dan de lucht. Van alle zijden kwamen voortdurend van uit de lucht nieuwe vlokken in zicht, die beschenen door de zon, als sterren flikkerden.

Over minstens acht mijl werd dit verschijnsel waargenomen. Een van den Heer White's bureu, die te paard zijnde, het wilde ontkomen, reed naar een nabijzijnden heuvel van 300 voet hoogte. Zeer verbaasd was hij, toen hij deze verhevenheid bereikte, te bemerken, dat de herfstdraden nog van even hoog boven hem kwamen als te voren. De vlokken, voegt de Heer White er aan toe, hingen in boomen en heggen in zoo'n overvloed, dat men manden vol had kunnen verzamelen.

De oorsprong der herfstdraden is reeds verklaard. Vlokken en stukjes eischen echter nog een verklaring. In vele, misschien in de meeste gevallen, worden een aantal pogingen gedaan, vóór het opstijgen gelukt. De spin zal de verlangde houding aannemen en een draad spinnen, maar de opstijging mishukt. Meerdere vergeefsche pogingen, die elk een draad voortbrengen, volgen, en deze draden raken al wuivende in de deinende lucht, dikwijls in elkaar verward, vóór zij weggevaagd worden. Andere weer vereenigen zich in de lucht, nadat ze losgeraakt zijn. Als we nu denken, aan de millioenen kleine spinnen, die in dit seizoen buiten zijn en die alle, bewogen door denzelfden drang om hun tegenwoordige verblijfplaats te ontvluchten, herfstdraden spinnen, dan kunnen we ons voorstellen, welk een enorme hoeveelheid in korten tijd gemaakt wordt. Deze massa gazige draden wordt meegenomen door de opstijgende warme lucht; en als de dag koeler wordt en de luchtstroom daalt, vallen ook de vlokken terug, terwijl in hun vezelige netten dikwijls kleine insecten verward raken.

Men veronderstelt, dat er in de luchtgesteldheid van de Britsche eilanden de een of andere aanleiding is, die de opeenhooping

en neerslag van herfstdraden in die streken bevordert.

Kan het zijn dat de herfstdraden voortgebracht worden op het vasteland van Europa, en door den wind zeewaarts gedreven op de Engelsche kusten gedeponereerd worden?

Nauwverwant aan de lucht varende gewoonte der spinnen is hun bekwaamheid om zich door middel van draadbruggen van afwisselende lengte van 't eene punt naar 't andere te bewegen. Aldus worden ook de fundamentele lijnen gelegd tusschen verschillende voorwerpen, waarop deze spin haar geometrische valstrik spint, terwijl zij daarbij soms een beek of kreek of landweg met haar fijn, kantachtig web overspant.

Ook komen er spinnen voor, die op de zelfde wijze over de oppervlakte van het water zeilen door verscheidene lange draden te spinnen, die boven haar zwevende, als zeil dienst doen. De wind speelt er in en drijft de kleine reizigster, die rechtop staat met uitgestrekte pooten, over het water.

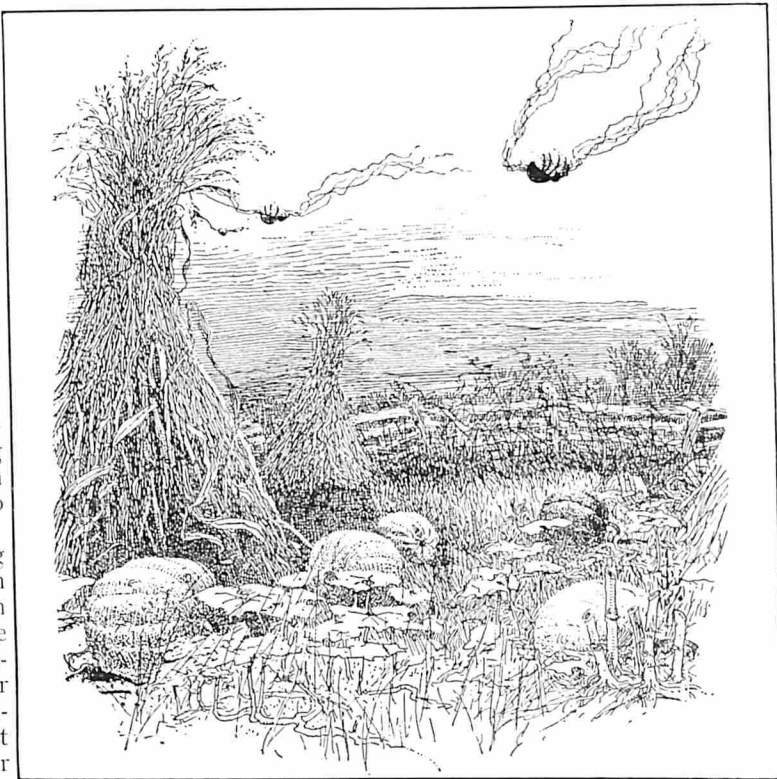
Toen kort geleden het feit herdacht werd, dat de bekende filosoof en theoloog Dr. Jonathan Edwards, 200 jaar geleden geboren werd, werd men er nog eens aan herinnerd, dat ook hij reeds deze gewoonte der spinnen ontdekt had. Als jongen van 12 jaar brachten zelfstandige waarnemingen hem reeds in hoofdzaak tot dezelfde resultaten, waartoe de ontdekkingen van onzen tijd geleid hebben. Ook kwam hij tot een ruw-nauwkeurige verdeling der verschillende groepen van spinnen. Hij merkte op, dat de lucht varende gewoonte in verband staat met de brug-

lijnen, die van boom tot boom over wege, tusschen hekken en dergelijke punten gespannen worden. Hij schijnt gezien te hebben, dat de spin, als zij bezig is haar draden uit te werpen, dikwijls vrij schommelt in een klein mandje van herfstdraden, dat zij vasthoudt met haar tot elkaar gebogen pooten — een waarneming, die schrijver dezes lang beschouwd heeft als van hem zelf oorspronkelijk. Hij verklaarde zelfs nauwkeurig de wijze, waarop het web gevormd wordt. Hij bemerkte, dat de lucht varende spin geen stuur had over haar brooze luchtschip, nadat zij eenmaal onder zeil was, maar onherroepelijk aan den wil van den wind was overgeleverd en ontschepte waar haar scheepje vast raakte. En zeer juist beoordeelde en verklaarde hij de theorie van 't evenwicht, waardoor de spin de lucht doorzweven kon.

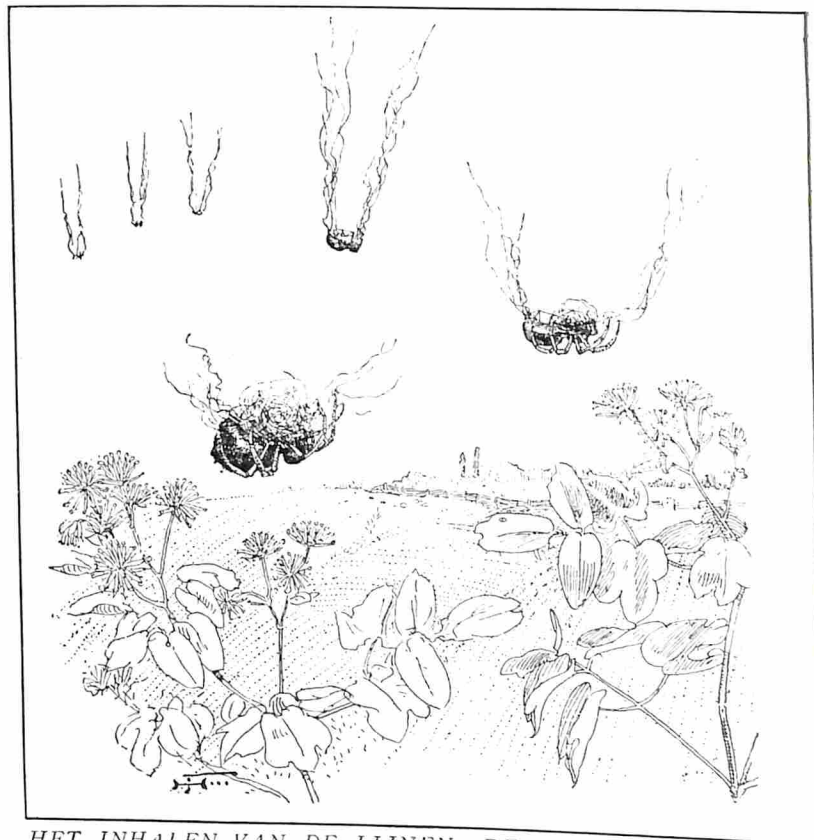
Met deze feiten voor oogen, stemt men gaarne in met de woorden van Prof. Benjamin Silliman, een van Amerika's uitnemendste geleerden: „De waarnemingen door hem vermeld geven een zeer merkwaardig en interessant bewijs van philoso-

phische opmerkingsgave in een jongen van 12 jaar.

(Wordt vervolgd).

LUCHTBALLEN VAN DE RAD- OF KRINGWEBSPIN.

HET INHALEN VAN DE LIJNEN; DE MANIER WAAROP DE LUCHTVARENDE SPINNEN HUN NEDERDALING REGELLEN.